

Vitenskapelig rettede forskningscentre

Krav og retningslinjer

(Versjon datert 30.06.2021)

Dette dokumentet beskriver krav og retningslinjer for søknadstypevarianten Vitenskapelig rettede forskningscentre og inneholder utfyllende krav og retningslinjer knyttet til organisering og drift av de finansierte sentrene. Dokumentets innhold er grunnleggende i utlysninger av søknadstypevarianten og inngår som et vedlegg til kontrakten om finansiell støtte mellom Norges forskningsråd (heretter Forskningsrådet) og prosjektansvarlig (vertsinstusjonen).

Søknadstypen **forskningscenter** retter seg mot en norsk forskningsorganisasjon, godkjent av Forskningsrådet, som står ansvarlig for virksomheten i senteret. **Vitenskapelig rettede forskningscenter** er en av variantene under søknadstypen Forskningscenter. Denne varianten anvendes for Sentre for fremragende forskning (SFF). Et vitenskapelig rettet forskningscenter tildeles for en prosjektperiode på normalt seks år med en mulig etterfølgende periode på normalt fire år.

1 Begreper

- 1.1 Begreper er definert i Generelle vilkår for FoU-prosjekter, men for SFF bruker vi noen ekstra begreper.
- 1.2 I dette dokumentet er *vitenskapelig rettet forskningscenter* omtalt som senter.
- 1.3 Prosjektansvarlig omtales som *vertsinstusjonen*.
- 1.4 *Forskningsleder* refererer til de 2-6 personene det ble levert CV for i søknaden (i tillegg til senterleder).
- 1.5 *Senterleder* er den samme som prosjektleder.
- 1.6 Et senters grunnfinansiering fremgår av finansieringsplanen i Artikkel 6 i Avtaledokumentet. Senterets grunnfinansiering beskriver senterets sikre finansiering og består som oftest av Forskningsrådets SFF-finansiering og egenfinansieringen fra vertsinstusjonen, egenfinansiering fra eventuelle samarbeidspartnere og annen sikker finansiering.
- 1.7 Et senters *tilleggsfinansiering/tilknyttede prosjekter* er senterets øvrige inntekter, herunder inntekter fra eksisterende og nye konkurranseutsatte prosjekter som støtter opp om senterets forskningsmål. Det planlagte nivået på et senters tilleggsfinansiering ved senterets start framgår av Artikkel 8 i Avtaledokumentet.
- 1.8 Senterets *totalfinansiering* er summen av grunnfinansieringen og tilleggsfinansieringen.

2 Avgrensninger og avklaringer

- 2.1 Et vitenskapelig rettet forskningscenter er ikke et eget rettssubjekt.
- 2.2 Forskningen er av grunnleggende og/eller anvendt art.
- 2.3 Det tildeles ikke statsstøtte gjennom søknadstypen. Forskningsrådets finansiering skal kun gå til vertsinstitusjonens og samarbeidspartnerens ikke-økonomiske aktivitet definert av ESAs retningslinjer for offentlig støtte til forskning, utvikling og innovasjon. Alle prosjekter som gjennomføres i et vitenskapelig rettet forskningscenter skal gjennomføres i faktisk samarbeid mellom samarbeidspartnerne som deltar i prosjektet.
- 2.4 Kun norske [godkjente forskningsorganisasjoner](#) og tilsvarende forskningsorganisasjoner i andre land kan være samarbeidspartnere i sentrene.
- 2.6 Eventuelle underleverandører må være en ekstern kilde for oppdragsgiveren, som enten er vertsinstitusjonen eller en samarbeidspartner i senteret. Det vil si at underleverandøren kan ikke inngå i samme konsern som oppdragsgiveren.

3 Organisering og ansvar

3.1 Prosjektansvarlig (vertsinstitusjonen)

Vertsinstitusjonen skal legge til rette for samlokalisering av senteret og stille egnede lokaler til rådighet for dette så raskt som mulig, og senest innen ett år fra kontraktinngåelse.

Vertsinstitusjonen skal bidra med administrative tjenester til drift av senteret.

Vertsinstitusjonen skal etablere retningslinjer for vitenskapelig rettede sentre ved sin institusjon for å sikre at sentrene og virksomheten der er godt forankret i institusjonens ledelse.

For å sikre senterledelsen og de ansatte i senteret forutsigbarhet for perioden etter at Forskningsrådets støtte avsluttes, skal vertsinstitusjonen utarbeide planer for sin eventuelle støtte til senteret for de første 3 årene etter at Forskningsrådets senterstøtte avsluttes. Planen skal bl.a. inneholde en eventuell økning av antall faste stillinger på senterets forskningsområde og planer for videreføring av den beste forskningen. Planen skal foreligge til, og inngå i, midtveisevalueringen.

3.2 Samarbeidspartnere

Samarbeidspartnerne i senteret er listet i kontrakten med Forskningsrådet. Eventuelle endringer i sammensetningen av samarbeidspartnere forutsetter Forskningsrådets forutgående skriftlige godkjenning.

I midtveisevalueringen vil det vurderes om endring av samarbeidspartnere har hatt konsekvenser for senterets mål og planer som beskrevet i prosjektbeskrivelsen.

3.3 Senterleder

Vertsinstitusjonen skal peke ut en senterleder som skal stå for den daglige ledelsen av senteret. Denne skal være samme person som i søknaden var angitt som senterleder.

Senterlederen har rollen som prosjektleder, med de ansvarsområder som fremgår av kontrakten (herunder Generelle vilkår) mellom Forskningsrådet og vertsinstitusjonen. Det er en forutsetning at senterleder er ansatt i minst 80 % stilling ved vertsinstitusjonen i hele perioden han/hun er senterleder. Senterleder skal bruke minst 80 % av sin tid til å lede senteret og oppholde seg ved vertsinstitusjonen hoveddelen av tiden hvert år.

Forskningsrådet vil kun i særlige tilfeller godkjenne bytte av senterleder. Forskningsrådet skal informeres før senteret sender formell skriftlig søknad om skifte av senterleder. Den som foreslås som ny leder, må ha tilsvarende vitenskapelig nivå, kompetanse og erfaring med forskningsledelse som senterlederen som skal avløses. Forskningsrådet vil, ved behov, innhente en faglig vurdering av den nye lederen som foreslås. Hvis senteret ikke finner en ny senterleder som kan godkjennes, kan finansieringen til senteret termineres. Dersom skifte av senterleder er planlagt og beskrevet i søknaden, blir den andre senterlederen vurdert av fageksperter/komiteer under søknadsbehandlingen. I slike tilfeller godkjenner Forskningsrådet skiftet automatisk.

3.4 Forskningsledere

Forskningsrådet forventer at forskningslederne bruker minst 20 % av tiden sin på senterets forskningsaktiviteter, samt at de regelmessig oppholder seg ved vertsinstitusjonens senterlokaler, minimum 4 uker per år.

Forskningsrådet oppfordrer til å involvere yngre forskere og forskere fra det underrepresenterte kjønn som forskningsledere underveis i senterperioden.

Det er mulig å endre eller legge til forskningsledere i senteret. Endringer i forskningsledergruppen skal beskrives til midtveisevalueringen. Særlig skal det gjøres rede for de faglige konsekvensene av at forskningsledere har sluttet.

3.5 Senterstyre

Dersom det er samarbeidspartnere i senteret, skal senteret ha et eget styre. Hvis personell fra flere fakulteter eller institutter ved samme institusjon arbeider ved senteret, anbefales det også at senteret har eget styre. Hvis senteret i hovedsak er konsentrert i ett institutt, fakultet eller annen enhet, vil det være opp til vertsinstitusjonen å avgjøre om senteret skal ha et eget styre eller ikke. Dersom senteret ikke har et eget styre, vil driften være underlagt vertsinstitusjonens ordinære styresystem.

- Styrets fremste oppgave er å bidra til at senteret fungerer optimalt for å oppnå målene om fremragende forskningsresultater innen senterets definerte forskningsområder.
- Styret bør ha minst én representant fra hver samarbeidspartner.

- Styret skal sikre at senterets beslutninger er forankret hos vertsinstitusjonen og samarbeidspartnerne.
- Styret skal sikre at samspillet mellom senter, vertsinstitusjonen og eventuelle samarbeidspartnere fungerer på en god måte.
- Styret skal informeres om senterets strategier og planlagte initiativer for å skaffe tilleggsfinansiering til prosjekter som støtter opp om senterets faglige mål.
- Det er opp til styret å bestemme om et nytt finansiert forskningsprosjekt støtter opp om senterets faglige mål, og dermed kan rapporteres som tilleggsfinansiering til Forskningsrådet.
- Styret skal godkjenne senterets regnskap og årsrapport.

3.6 Scientific Advisory Committee

Senteret skal ha en "Scientific Advisory Committee" (vitenskapelig komite). Denne skal delta i diskusjoner om senterets faglige strategi og faglige utfordringer gjennom hele prosjektperioden. Komiteen kan gi sentrene råd også i andre typer spørsmål. Forskningsrådet anbefaler å bruke internasjonale toppforskere i komiteen.

Komiteemedlemmene skal ikke være involvert i senterets forskning. Hvis de i løpet av senterperioden blir involvert i senterets forskning, skal de tre ut av komiteen.

Navn og kontaktinformasjon på medlemmene av den vitenskapelige komiteen fremgår av kontrakten mellom vertsinstitusjonen og Forskningsrådet. Senterstyret kan endre sammensetningen av den vitenskapelige komiteen. Forskningsrådet skal varsles om endringen.

4 Bemanning og forskerutdanning

4.1 Lokalisering

Som hovedregel skal et senter bestå av samlokaliserte forskergrupper. Et senter kan ha samarbeidspartnere, men hovedtyngden av de ansatte skal arbeide ved vertsinstitusjonen. Dersom en forskningsleder har sitt hovedarbeidssted utenfor senterets vertsinstitusjon, forventes det at vedkommende oppholder seg fysisk ved senteret i en betydelig del av tiden (se punkt 3.4).

4.2 Internasjonal forskerutveksling

Sentrene skal legge til rette for at stipendiater og forskere ved senteret har forskningsopphold i fremragende forskningsgrupper i utlandet. Sentrene skal også legge til rette for at ledende utenlandske forskere blir ansatt i professor II-stillinger, eller har forskningsopphold i kortere eller lengre perioder ved senteret.

4.3 Kjønnbalanse

Hvis det er kjønns-ubalanse blant førsteamanuenser og professorer i senteret, skal senteret etablere tiltak for å utvikle og kvalifisere forskertalenter fra det underrepresenterte kjønn til seniorstillinger ved senteret. Senteret skal kontinuerlig vurdere muligheten for å ansette fremragende forskere av det underrepresenterte kjønn.

4.4 Stipendiater

Sentrene skal bidra til PhD-utdanning av høy kvalitet og skape et miljø som vil tiltrekke seg og utvikle forskningstalenter. Senteret skal bygge opp et godt faglig miljø på tvers av senterets faggrupper slik at stipendiater og yngre forskere får en bredere erfaringsbakgrunn enn de hadde fått ved å arbeide i en enkelt forskningsgruppe.

5 Kostnader og finansiering

5.1 Varighet før/etter midtveisevaluering, grunnfinansiering og tilleggsfinansiering

I avtaledokumentet gis det tilsagn om bevilgning i 6+4 år, gitt positivt utfall av midtveisevalueringen. Vedlegget til avtaledokumentet som inneholder prosjektbeskrivelse og budsjett gjelder hele 10-årsperioden. I vedlegget spesifiseres både grunnfinansieringen og den planlagte tilleggsfinansieringen av senteret.

Hvis Forskningsrådet, på grunnlag av midtveisevalueringen, vedtar videreføring av senteret, skal det inngås oppdatert kontrakt som gjelder for senterets siste 4-årsperiode. Denne kontrakten skal inneholde en oppdatert prosjektbeskrivelse og oppdatert finansierings- og kostnadsplan for prosjektperioden.

Forskningsrådets del av grunnfinansieringen for den første seksårsperioden kan utgjøre maksimalt 60 % av Forskningsrådets planlagte finansiering av senteret for hele 10-årsperioden.

Et senteres *grunnfinansiering* skal fremgå av finansieringsplanen i artikkel 6 i avtaledokumentet. Det planlagte nivået på senterets tilleggsfinansiering beskrives i søknaden og skal framgå av avtaledokumentets artikkel 8. Søknadens prosjektbeskrivelse beskriver den planlagte faglige aktiviteten i hele senteret, dvs. den aktiviteten som finansieres av senterets planlagte totalfinansiering.

Forholdet mellom planlagt og oppnådd tilleggsfinansiering vil inngå som en del av midtveisevalueringen og sluttevalueringen av senteret.

5.2 Spesielt om finansiering av forskningsinfrastruktur

Forskningsrådets senterbevilgning kan ikke brukes til å dekke kostnader til etablering av ny forskningsinfrastruktur. Bevilgningen kan imidlertid dekke kostnader knyttet til bruk av

infrastruktur, inkludert avskrivingskostnader på institusjoners egne investeringer i forskningsinfrastruktur, jf. Forskningsrådets generelle retningslinjer for dette.

6 Faglig og administrativ oppfølging

6.1 Rapportering til Forskningsrådet

Senteret skal hvert år sende framdriftsrapport for foregående år til Forskningsrådet. Fristen bestemmes av Forskningsrådet. I tillegg til Forskningsrådets standardrapport kreves ytterligere informasjon om senterets tilleggsfinansiering, personell og vitenskapelige høydepunkter.

Senteret skal hvert år sende Forskningsrådet en årsrapport for det foregående år med informasjon om senterets faglige virksomhet, ansatte og økonomi. Fristen bestemmes av Forskningsrådet og er for tiden 1. april. Det finnes ingen mal for årsrapporten; sentrene velger selv hvordan de vil utforme denne. Årsrapporten som sendes inn før midtveisevalueringen har noen krav om informasjon, spesifisert av Forskningsrådet.

Sentrene skal levere en sluttrapport som kan bli offentliggjort. Spørsmålene i sluttrapporten vil legge vekt på de viktigste vitenskapelige resultatene senteret har oppnådd. Sentrene skal også gi en redegjørelse for planene for videreføring av den beste forskningen i tiden etter prosjektperiodens slutt.

6.2 "Site-visits"

Forskningsrådet vil, i samråd med prosjektansvarlig, med hensiktsmessige mellomrom arrangere "site-visits" ved senteret. "Site-visits" er en kommunikasjonsarena mellom senterledelsen, vertsinstitusjonen, senterets samarbeidspartnere og Forskningsrådet. Senteret skal ved slike besøk presentere forskningen og organiseringen av senteret. Rapporteringen fra senteret skal også diskuteres.

Representanter for vertsinstitusjonen, senterledelsen og Forskningsrådet skal være til stede ved besøkene. Representanter for eventuelle samarbeidspartnere og representanter fra senterets styre bør delta. Forskningsrådet kan også invitere nasjonale eller utenlandske fagekspert til å delta og kommentere på senterets utvikling og planer.

6.3 Midtveisevaluering

Forskningsrådet vil gjennomføre en midtveisevaluering av senteret om lag 5 år etter oppstart av senteret. Forskningsrådet vil utarbeide et mandat for midtveisevalueringen.

Forskningsrådet vil bruke fagekspert for å vurdere de faglige aspektene ved hvert senter. Generalister vil se sentrene i forhold til hverandre. Forskningsrådet vil kunne bidra til å vurdere de administrative forholdene ved sentrene.

Midtveiseevalueringen vil ta utgangspunkt i de samme vurderingskriteriene som ble brukt ved søknadsbehandlingen. Hovedfokus vil derfor være senterets viktigste vitenskapelige resultater ("ground-breaking results") i senterperioden. De andre vurderingskriteriene fra søkeprosessen vil også vektlegges.

Potensialet til forskningen som er under arbeid vil bli diskutert. Eventuelle faglige endringer i senterets pågående forskning og i plan for de siste fire årene vil også vurderes. Det vil vurderes i hvilken grad senterets organisering og administrative forhold støtter opp om fremragende forskning og forskerutdanning ved senteret.

Senteret vil ved midtveiseevalueringen også bli vurdert etter hvor godt det har oppnådd de selvdefinerte målene som er beskrevet i revidert søknad, inkludert nivået av tilleggsfinansieringen.

Vertsinstitusjonen skal utarbeide planer for eventuell støtte til senteret for de første 3 årene etter at Forskningsrådets senterstøtte avsluttes. Planen skal bl.a. inneholde en eventuell økning av antall faste stillinger på senterets forskningsområde og planer for videreføring av den beste forskningen. Planen skal foreligge til, og inngå i, midtveiseevalueringen.

På grunnlag av midtveiseevalueringen vil Forskningsrådet ta stilling til om senteret skal få bevilgning for de siste fire årene av prosjektperioden, eller om senteret skal avsluttes ved utløpet av de første seks årene. Rapporten fra midtveiseevalueringen vil bli offentliggjort.

6.4 Aerkjennelser ("Acknowledgements")

I alle vitenskapelige artikler skal forfatterne opplyse om at forskningen delvis er finansiert av Forskningsrådet. Senterleder har ansvaret for å følge opp dette for alle publikasjoner.

Følgende uttrykk skal inn i alle publikasjoner:

- *Engelsk: "Research Council of Norway" + "Centres of Excellence" + the project number.*
- *Norsk: "Norges forskningsråd" + "Sentre for fremragende forskning" + prosjektnummeret.*

Forslag til fulle setninger som kan brukes:

- *Engelsk: "This work was partially supported by the Research Council of Norway through its Centres of Excellence scheme, project number yyyyyy."*
- *Norsk: "Dette arbeidet er delvis finansiert av Norges Forskningsråd gjennom ordningen Sentre for fremragende forskning, prosjekt nummer yyyyyy."*